

Zgodnie z naczelną zasadą państwa prawa rozstrzyganie spraw administracyjnych powinno być dokonywane zgodnie z przepisami prawa i na ich podstawie. Każdy, kto miał do czynienia z aparatem urzędniczym wie, że między wzniośle brzmiącymi zasadami a powszechną praktyką pojawiają znaczne rozbieżności.

Przez wadliwe rozstrzygnięcia, działania podejmowane poza postępowaniem administracyjnym lub nieuzasadnioną bierność urzędnicy wyrządzają obywatelom, w tym i przedsiębiorcom niejednokrotnie bardzo poważne szkody. W najbardziej drastycznych przypadkach dochodzi do spektakularnych bankructw i likwidacji setek miejsc pracy.

Dnia 17 maja tego roku weszła w życie ustawa z dnia 20 stycznia 2011 r. o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy publicznych za rażące naruszenie prawa (Dz.U.11.34.173). Ma ona ukrócić powszechne wśród urzędników naruszenia prawa oraz zapobiec wynaturzeniom w funkcjonowaniu administracji. Jej celem jest także sprawne i nieuchronne obciążanie urzędników materialnymi skutkami ich działań niezgodnych z prawem.

Mimo tego, że przed wejściem ustawy istniały w systemie prawnym mechanizmy pozwalające ukarać (także finansowo) nierzetelnych urzędników, należy stwierdzić, że były one wykorzystywane stosunkowo rzadko i nie przynosiły oczekiwanych rezultatów. Istotnym novum obecnej regulacji jest zmuszenie Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego do dochodzenia od urzędników należnych kwot - zgodnie z ujednoliconą, zobiektywizowaną i czytelną procedurą. Gwarantem skuteczności nowych rozwiązań jest natomiast udział prokuratury - instytucji niezależnej od administracji publicznej.

Co grozi nierzetelnemu urzędnikowi?

Aby urzędnik został pociągnięty do odpowiedzialności finansowej najpierw musi rażąco naruszyć prawo w zakresie swoich kompetencji. Następnym etapem jest zapłata odszkodowania na podstawie postanowienia sądu lub ugody przez Skarb Państwa albo organ samorządowy na rzecz podmiotu, którego prawo urzędnik naruszył. W dalszej kolejności kierownik jednostki organizacyjnej, który zapłacił odszkodowanie, jest zobligowany (pod sankcją grzywny, kary ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat trzech) przesłać w ciągu 14 dni odpis wyroku sądu lub ugody wraz z aktami postępowania do prokuratury okręgowej właściwej dla siedziby tej jednostki organizacyjnej wraz z wnioskiem o wszczęcie postępowania.

Jeżeli w trakcie postępowania wyjaśniającego zostanie stwierdzone, że zachodzi przesłanka odpowiedzialności, prokurator postanawia o wytoczeniu powództwa o odszkodowanie od funkcjonariusza. Postępowanie w sprawie odszkodowania będzie prowadzone przez sąd powszechny właściwy dla siedziby jednostki organizacyjnej podmiotu odpowiedzialnego, z którą jest związane dochodzone roszczenie, według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego. Wysokość odszkodowania jest jednak ograniczona pułapem dwunastokrotności przeciętnego wynagrodzenia przysługującego funkcjonariuszowi publicznemu.

Przykład:

Naczelnik Urzędu Skarbowego określił w stosunku dla przedsiębiorcy wyższą niż wynikająca z przepisów stawkę VAT. Decyzja jest następnie podtrzymana przez organ odwoławczy. Wykonanie decyzji spowodowało uszczerbek w majątku przedsiębiorcy, który zaskarżył ją do sądu administracyjnego. Ten orzekł, że wydano akt bez podstawy prawnej. Podatnik pozywa Skarb Państwa o odszkodowanie i zostaje mu ono zasądzone. Następnie prokuratura na wniosek kierownika organu drugiej instancji pozywa funkcjonariusza, o odszkodowanie. Sąd zasądza od funkcjonariusza odszkodowanie.

Za co kary dla urzędników?

Z rażącym naruszeniem prawa mamy do czynienia wtedy, gdy treść decyzji pozostaje w wyraźnej i oczywistej sprzeczności z treścią przepisu i gdy charakter naruszenia powoduje, że ta decyzja nie może być akceptowana jako akt praworządnego państwa. Ustawa regulacją obejmuje także wykonywanie władzy publicznej bez podstawy prawnej.

Nie można się łudzić, że ustawa rozwiąże wszelkie problemy z funkcjonowaniem administracji. Wskazana procedura jest wielopoziomowa a przez to długotrwała. Co więcej nie będą przez nią sankcjonowane mniej rażące i oczywiste błędy funkcjonariuszy publicznych. Celem ustawy jest z jednej strony motywowanie urzędników do bardziej

sumiennej pracy i skrupulatnego przestrzegania litery prawa, a z drugiej strony ma sankcjonować niewłaściwe działania i zaniechania.

Nowa ustawa ma sprawić, że znacznie spadnie ilość przypadków rażącego naruszenia prawa przez urzędników. Na skutek błędnych decyzji, zwłaszcza w sprawach podatkowych, niejednokrotnie dochodzi do upadłości podmiotów gospodarczych i utraty miejsc pracy przez zatrudnionych w nich pracowników. Oczekiwania związane z działaniem nowych przepisów są znaczne. Z jednej strony ma się zwiększyć zaufanie obywateli do organów władzy publicznej, a z drugiej strony pozytywnym zmianom mają ulec warunki prowadzenia działalności gospodarczej, co skutkować powinno dalszym rozwojem przedsiębiorczości. Jak ustawa spełni pokładane w niej nadzieje, pokażą już najbliższe miesiące.

Piotr Byczkowski

Prawnik w Kancelarii Prawniczej

Włodzimierz Głowacki i Wspólnicy sp.k. z siedzibą w Poznaniu

Kancelaria Prawnicza Włodzimierz Głowacki i Wspólnicy sp.k. to poznańska kancelaria, która od kilku lat działa również na terenie Warszawy. Kancelaria posiada wieloletnie doświadczenie w obsłudze przedsiębiorców. Jako jedna z nielicznych kancelarii specjalizuje się także w kompleksowej obsłudze prawnej podmiotów z działających w Internecie. "

Piotr Byczkowski – prawnik, absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Od stycznia 2010 r. odbywa aplikację radcowską przy OIRP w Poznaniu. Zdobywał doświadczenia zawodowe w kancelariach prawniczych o różnym profilu działalności. Zakres jego zainteresowań zawodowych obejmuje prawo konsumenckie, prawo spółek, prawo administracyjne oraz podatkowe.